

Forkastiligt at privat virki og peningastovnar skulu hava almenna kelduskattin

— Eg eri ógvuliga bilsin um ætlanina hjá Føroya landsstýri, sigur norskur datalogi-professari. Hann spyr, hvørji prógv eru fyri, at tað privata er effektivt enn tað almenna, og um tað privata kanska ikki skal hava fleiri starvsfólk at umsita skrásetingina og skattin og um tað ikki eisini kostar at hava hetta í privatum hondum!

— Eg haldi tað vera ógvuliga ivingarsamt, at so stórar kapitalkonsentrati-onir sum privatir peningastovnar skulu koyra og hava ábyrgdina av almennum skrásetingum. Eg haldi hesa ætlanina vera ógvuliga løgna.

Hesa áskoðanina hevur datalogi-professarin við universitetið í Oslo, Kristen Nygaard, um ætlanina hjá landsstýrinum við kelduskattinum og fólkayvirlitnum.

Tað er jú ikki bara í tí stóvu verð, at «data» hevur ávirkað dagliga dagin. Føroyar eru rættuliga við at koma við. Og framman fyri stavn liggja stórar ætlanir.

Fólkayvirlitið, sum í dag er handskrivað, skal leggjast um, og privata data-virkið, P.f. Elektron, skal umsita teg og meg í framtíðini.

Um eitt ár skal ein samtiðarskattskipan — kelduskattur — setast í verk. Peningastovnarir — og postverkið og gjaldstovan — skulu hava skattgjaldningina um hendi, meðan P.f. Elektron skal koyra skattin á data-útgærd síni.

Ikki privat virki

— Er «man» bangin fyri, at «data» kann samkoyrast — ella fara inn á ein síðuveg og brúkast til onnur endamál enn ætlað — so haldi eg, at tað fyrsta stigidið var, at tað var tað almenna sjálvt, sum hevði alla skráseting um hendi. Og hevði ábyrgdina av henni. Og ikki privat virki — sum júst kunnu vera áhugað í at útvega upplýsingar um borgarar, sigur Kristen Nygaard.

— Tað sær út til, at myndugleikarnir — politikkarnir — vilja hava hesa skipanina við teirri grundgeving, at nú skulu «vit» ikki hava meira almennt byrokrati. Í staðin skulu «vit» lata alt hetta til tað privata, tí tað privata á orðnar alt so effektivt.

Kristen Nygaard setir spurningin um peningastovnarir og datavirkið

ikki skulu seta fleiri fólk. Sumuleiðis setir hann spurnartekin við, um tað finnst prógv fyri, at tað privata er effektivt enn tað almenna.

— Ella billar nakar sær tað inn, at bara tað heila er á privatum hondum, kostar tað einki? Tað privata virki og peningastovnarir skulu jú eisini hava sína samýning, slær hann fast.

Fólk mugu vera vakn

— Eg eri ógvuliga bilsin yvir, at føroyingar vilja lata stórar almennar skrásetingar við hópin av kenslubornum upplýsingum um borgararnar vera undir privatari fyrisiting og at hesar skulu koyrast á privatum virkjum. Eg haldi tað vera grúgvaliga loðið, at fólk skulu finna upp á slíkt, heldur Kristen Nygaard fram.

— Skal man av røttum varðveita hugtakið «privatlívs fred», haldi eg loysnina, landsstýrið er sinnað at velja, heilt margháttliga.

— Annars haldi eg tað vera av stórum týðningi, at fólk eru vakn, og verja privata lív hins einstaka. Og tað letur seg gera tað veit eg.

Um nógv misbrúk fer fram í Noregi og um hvat fakrørslan hevur gjørt fyri at sleppa undan hesum, sigur Kristen Nygaard, at fakrørslan hevur ikki arbeitt so nógv við hasum spurninginum. Hon hevur roknað við, at hesar spurningarnar fór hon at klára. Hon hevur ikki hildið teir vera álvarsamar. Men teir gerast álvarsamir í tí løtu, misbrúk fer fram.

— Hinevegin hevur fakrørslan tikið sær meira av spurninginum, hvat hendir við innihaldinum í sjálvum arbeidnum, tá tað verður lagt um til nýggja teknologi.

— Men nakað av misbrúki er uppdagað. Men hvussu nógv misbrúk ikki er uppdagað... tað vita vit sjálvandi ikki, sigur Kristen Nygaard.

Eftir
Jóhann Mortensen

Datavirki P.f. Elektron skal koyra kelduskattin og fólkayvirlitið. Føroya peningastovnarir, sum skulu halda samtiðarskattinum aftur, eiga datavirkið. Men landsstýrið skal eftir ætlan eisini gerast partaeigari. Norskur datalogi professari heldur tað vera ógvuliga loðið, at landsstýrið letur eitt privat virki koyra so stórar almennar uppgávur

Norsku teknologi-avtalarar geva arbeiðsfólkinum nógv rættindi

Norska fakrørslan hevur verið ógvuliga virkin, tá tað hevur snúð seg um nýggja teknologi. Serliga tá tað hevur snúð seg um data-teknologi — longu frá fyrst í sjeytiárunum.

— Hetta hevur gjørt, at vit í Noregi hava avtalarar á arbeiðsmarknaðinum millum arbeiðsgevararnar og fakfelagið. Avtalarar geva arbeiðsfólkinum rætt at vera við at gera nýggjar dataskipanir og at tryggja síni rættindi ímun til data-útviklingin, greiðir Kristen Nygaard, sum hevur arbeitt fyri norsku fakrørsluna, frá.

Tað er fleiri teknologi-avtalarar. Ein á privata arbeiðsmarknaðinum millum arbeiðsgevarafelagið og fakliga landsfelagskapin. Ein fyri tey, sum starvast hjá ríkinum. Ein fyri kommunurnar og ein

avtala'er innan handil. Soleiðis hava tey flestu arbeiðspláss eina teknologi-avtalu.

Ikki bara tað figgarliga og tekniska skal telja

— Hesar avtalarar siga rættuliga nógv tilsamans. Millum annað siga tær, at dataskipanir skulu ikki bara metast úr einum figgarligum sjónarmiði og út frá tekniskum eiginleikum. Dataskipanirnar skulu eisini metast við tí sosiala støðuna sum grundarlag — hvussu tær ávirka arbeiðsplássið.

— Eisini siga avtalarar, at tá ætlanin er at fáa nýggjar skipanir, skulu starvsfólkini fáa tað at vita so tíðliga sum møgult, soleiðis at tey

kunnu gera nakað — fáa tíð at hugsa seg um og taka teirra avgerðir.

— Avtalarar siga eisini, at allar upplýsingar um uppskot til nýggjar skipanir o.t.l. skulu gevast á einum máli, sum øll skilja.

Men higartil siga avtalarar einki um, at nýggj teknologi ikki skal fáa avleiðingar fyri tal av arbeiðsplássum.

Starvsfólkini luttaka við í utviklinginum

— Men avtalarar geva starvsfólkinum rætt at luttaka í teimum arbeiðsbólkunum, sum gera nýggjar skipanir, soleiðis at tey beinleiðis eru við í utviklinginum. Samstundis siga avtalarar, at arbeiðsfólkið hevur rætt at velja álitisfólk eins og trygdarumboð. Tilsamans er talið av data-álitisfólkinum í Noregi 800 og hetta talið økist støðugt.

— Avtalarar siga eisini nakað um, hvørja grundútbúgving arbeiðsfólkið hevur rætt til fyri at hava skil á dataspurninginum soleiðis at alt ikki fer framvið, uttan at tey vita, hvat tað snýr seg um.

Haraftrat hevur arbeiðsfólkið rætt til at gera seravtalarar um tær ávísu skipanir á hvørjum einstøkum arbeiðsplássi. Serliga tá tað snýr seg um persónliga trygd. T.d. fyri at forða óhepnari eygleiðing av persónum.

Hóast avtalarar einki siga um, at talið av arbeiðsplássum ikki skal skerjast, tá data-tekniki verður tikið í brúk, eru

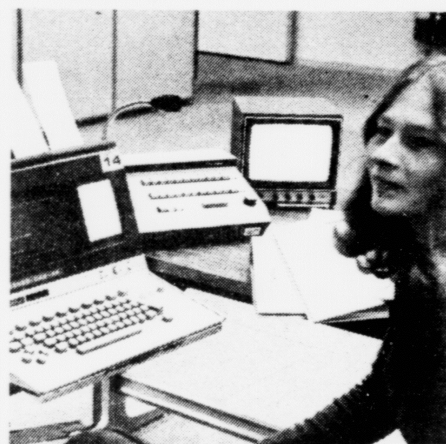
avtalarar um tal av arbeiðsplássum eisini rættuliga umfevandi. Kristen Nygaard sigur, at tað standast nógv trupuleikar av at taka hetta evnið inn sum generellar ásetingar, tí, sum gongdin í framleiðsluni er, so virkar tann kapitalistiska búskaparliga skipanin júst soleiðis, at hon skapar arbeiðsloysi. Eins og tað skapar eina ræðuliga kapping.

— Vit kunnu ikki gera nakrar grundleggjandi broytingar bert við nøkrum data-avtalum. Tað er greitt, at vit kunnu samráðast og krevja, at talið av arbeiðsplássum skal halda. Vit hava dómi um, at tað er eydnast. Men vit hava eisini upplivað, at nýggj teknologi hevur minkað talið av arbeiðsplássum.

— Er tað hent í stóran mun?

— Vit siggja jú, at tað hendir allastaðni í heiminum og tað hendir eisini í Noregi. Men í Noregi hava vit ikki so stórt arbeiðsloysi, hóast tað økist. Í dag er arbeiðsloysið komið upp á trý prosent av samlaða talinum av arbeiðsøkjandi. Hetta er tað mesta í mong, mong ár. Vit hava klárað okkum væl, men vit mugu ikki halda, at vit sleppa betri burtur úr hesum enn onnur lond.

— Tað er ikki ein óvanlig hendir, at kapitalism-brúkar nýggja teknologi til at minka um útreiðslurnar, fyri at skerja talið av arbeiðsfólki. Og hetta hendir jú allastaðni í heiminum, har framleiðslan verður flutt aftur og fram.

Avtalarar geva m.a. arbeiðs- ella starvsfólkinum at velja sitt data-álitisumboð. Fólkid hevur eisini rætt at luttaka í teimum bólkunum, sum fyrireika nýggjar skipanir, soleiðis at tey tíðliga í utviklinginum kunnu siga sína meining